

Yeni Medya ve Kullanıcı Türevli İçerik: Dokuz8haber Sitesi Örneğinde Yurttaş Gazeteciliği Üzerine Etnografik Bir İnceleme

Eylem Yanardağoğlu¹

Giriş

Kitle iletişim mantığının bir devamı olarak görülebilecek birinci nesil web yerine, yeni medya ortamının etkileşimli yapısından yararlanarak kullanıcıların “chat odaları”, “çevrimiçi forumlar”, Facebook, Twitter vb. gibi sosyal medya platformları ve Youtube, Flickr vb. gibi video ve fotoğraf paylaşım sitelerini kullanmalarını kolaylaştıran ikinci nesil web uygulamaları, “kullanıcı katılımı, etkileşim ve hatta kullanıcı türevli içeriğin (*user generated content*-UGC) tam üretim ve dağıtımını” yüreklendirmektedir (Mac-Namara, 2010, s.34). Yeni medya ortamının medyada kullanıcılar açısından meydana getirdiği yeniliklere paralel olarak “yeni üretim ve organizasyon düzeninin oluşması» diğer bir deyişle, medya sahipliği, regülasyonu ve medya ekonomisi gibi konularda daha geniş düzlemde entegrasyona gidilmesi ihtiyacı dile getirilmektedir (Lister, 2003, s. 12).

Yeni medyanın artan kullanımıyla birlikte anaakım gazetecilikle izleyiciler/okuyucular arasındaki ilişkinin dönüşüme ve değişime uğradığı da gözlemlenmektedir. Gazeteciliğin mesleki ayırt edici özelliklerinin yeniden sorgulanmasını beraberinde getiren bu dönüşüm sürecinde, gazeteciliğin mali yapısının, örgütlenme biçiminin yanı sıra mesleğin demokrasi, katılımcı yurttaşlık, ve kamusal alanla olan ilişkisinin de yeniden sorgulanması söz konusudur (Stewart ve Charles, 2011).

Yeni medyanın sunduğu olanakları geleneksel işleyiş yapılarına entegre etmek zorunda kalan medya kuruluşlarında 1990’lı yılların ortasından bu yana editörlerin yurttaşlarla birlikte çalışmasının teşvik edildiği görülmektedir. Bu durumun, İnternet’in geleneksel gazeteciliğin üzerinde yarattığı etkiyi gören editörlerin istemeden de olsa, kendilerini bu

¹ Kadir Has Üniversitesi İletişim Fakültesi’nde öğretim üyesidir.

etki altında kalarak “haber kullanıcılarına daha fazla rol vermek” durumunda hissetmelerinden kaynaklandığı ifade edilmektedir (Nip, 2007, s.230). Haber alanında “izleyici türevli içerik” olarak da adlandırılan yurttaş gazeteciliği için, “katılımcı gazetecilik, açık kaynak, taban (*grassroots*), ağ (*networked*) veya dağıtık (*distributed*) gazetecilik” kavramları da kullanılmaktadır. Yurttaş gazeteciliği için dile getirilen farklı kavramların ortak noktasını katılım ve “İnternet ve teknolojinin” haberin yayılması için kullanılması oluşturur. Bu durumun hem “New York Times veya Washington Post gibi [miras bırakan] medya” için, hem de “kitle kaynak [kullanıcı türevli içerik] medyasında çalışanlar tarafından yazılmış haberlerin” eleştirilmesi, ve doğrulanması için geçerli olduğu savunulmaktadır (Tomaïoulo, 2012, s.189).

Alternatif medya olarak adlandırılan medya kuruluşlarının tarihsel gelişimi incelendiğinde, gazetecilik ile haberin kullanıcıları olan kamu arasında kurulan işbirliğinin çok öncelere dayandığı görülmektedir (Atton, 2001). Enformasyonun toplanma, işleme ve dağıtım sürecine yurttaş katılımının teşvik edildiği bu tür işbirliği için uygulamaya konan “*crowdsourcing*” -kitle kaynak- kullanımı hiç kuşkusuz İnternet ile başlamamıştır. Ancak İnternet ve dijitalleşen medya ortamının bu işbirliğini daha yenilikçi hale getirdiği, katılımın daha geniş çevrelere açılmasına araç olduğu genel olarak kabul görmektedir (Junger, 2011).

Yurttaş gazeteciliği çoğunlukla gazetecilik eğitimi almamış ve gazetecilikten para kazanmayan “gazetecilerin” İnternet üzerindeki web-tabanlı gazetecilik faaliyetleriyle ilişkilendirilmektedir ve sınırları hâlâ tam anlamıyla çizilmemiştir (Kim ve Lowrey, 2015, s.300). Yurttaş gazeteciliği sürekli değişmekle beraber esasen iki formdan oluşur. Birincisi “profesyonel gazeteci olmayan yurttaşların” özellikle geleneksel medyada basılan içeriğe katkı ypatıklarında görülen türüdür. Bu tür gazetecilik pratiğine 2000 senesinde ortaya çıkan *Oh My News* isimli site en iyi bir örnek olarak gösterilmektedir Yeni medya yardımıyla yurttaşların içeriğe yaptığı bu tür katkılar “neredeyse her zaman editörler tarafından okunur, redakte edilir” (Quinn ve Lamble; 2008, ss.43-44). Nip (2007) gibi yazarlar için *Oh My News* yurttaş gazeteciliği değil “katılımcı gazetecilik” tanımına girer, çünkü içerik profesyonellerin filtersinden geçerek yayınlanmaktadır.

Quinn ve Lamble’ın (2008) tanımlarıyla yurttaş gazeteciliğinin ikinci türü, “yurttaşlar gazeteci rolünü takındıklarında” yani bloglar, topluluk web siteleri veya başka türlü yayınlar çıkardıklarında oluşur. Bu tür yurttaş gazeteciliği “gazeteci kimdir”, “gazetecilik ve normları ölüyor mu?” sorularını beraberinde getirir. Aynı zamanda haber yapım sürecine “geleneksel gazetecilik rutinleri ve normları dışında kalarak” aktif olarak katılmanın demokratik yönetim ve demokrasinin ve kamusal alanın genişlemesine katkıda bulunacağı sıkça dile getirilmiştir (Kim ve Lowrey, 2015).

Yurttaş gazeteciliğini bu tartışmalar ışığında incelemek günümüz medya ve gazetecilik ekolojisindeki değişimi kavramaya yardımcı olacaktır. Bu makalede sunulan bulgular Türkiye’de yurttaş gazeteciliği üzerine Mart 2014 tarihinden itibaren yürütülen bir alan

araştırmasına dayanmaktadır. Bu tarihten itibaren yaklaşık olarak 10 ay süresince *Dokuz8haber* isimli ağın oluşumunda “kişisel bir bileşen” olarak yer alan yazar, katılımcı gözlem, anket, derinlemesine görüşme gibi çoklu yöntemlerle, bu oluşumun etkinliklerine dair detaylı veri toplamıştır. Bu çalışmanın temel sorunsalını yeni medyayı daha etkin biçimde kullanan çevrimiçi yurttaş gazeteciliğinin hem ilkesel hem pratik olarak haber üretimine getirdiği yeniliklerin, sunduğu olanakların ve içerdiği sınırlılıklarının incelenmesi oluşturmaktadır. Alan çalışması sırasında, *Dokuz8haber* bileşenlerinin yurttaş gazeteciliğinden kavramsal olarak farklı şeyler anladığı tespit edilmiş, ağın bütün olarak nasıl bir yurttaş gazeteciliği yapacağı ve diğer çevrimiçi oluşumlardan ne yönde farklılaşacağı gibi soruların ağın yapısına dair tartışılan en temel soruları oluşturduğu gözlemlenmiştir. Bu sebeple çalışmada katılımcıların eyleyenler olarak yurttaş gazeteciliğine yükledikleri anlamın anlaşılmasına öncelik verilmiş, katılımcıların sosyo-demografik özelliklerinin yanı sıra haber yapım sürecine aktif biçimde dahil olmalarının ardında yatan motivasyonlarının incelenmesine odaklanılmıştır. Yeni medya ortamının sunduğu olanakları değerlendiren yurttaş gazetecilerin bir araya gelmesiyle oluşan *Dokuz8haber* isimli ağın kuruluş aşamasının içeriden gözlemlenmesiyle yapılan bu çalışmada ağa katılanların motivasyonları, gazetecilik ve yurttaş gazeteciliğe yaklaşımları yukarıda belirtilen çoklu araştırma teknikleriyle elde edilen veriler ışığında tartışılmaktadır.

Yurttaş Gazeteciliği: Kavramsal Çerçeve ve Farklı Tanımlar

Tarihsel gelişim açısından yurttaş gazeteciliği İnternet ve yeni medyanın kullanılmasından iki yüzyıl kadar önceye gider. Örneğin Britanya’daki yurttaş gazeteciliği, gazetecilerin kendilerini “gazeteciden çok aktivist” olarak gördükleri “radikal basın” geçmişine dayanmaktadır (Atton, 2003, s. 41). Atton’ın aktardığı gibi, bu gazetecilerin önceliğini “*hard news*-güncel haber” üretmek yerine “güç dinamikleriyle eşitsizlikleri açığa çıkarmak” üzerine yapılan haberler oluşturur (Curran ve Seaton, 1997, s. 15’den aktaran Atton, 2003, s. 42) Atton’a göre, bu özellik günümüz alternatif medyası için de geçerliliğini korumaktadır.

18. yüzyıl sonu ve 19. yüzyıl başında özellikle Amerika Birleşik Devletleri’nin İngiliz sömürgeciliğine karşı özgürlüğü savunan ve yöneticilerin keyfi hareketlerini ifşa etmeye yönelik Thomas Paine gibi aktivistler tarafından hazırlanan broşürlerde görülen yurttaş gazeteciliği örneklerinde, haberlerin, belgelerin, bulunması ve günışığına çıkarılmasında kamunun aktif rol oynadığı ve kitle kaynaktan (*crowdsourcing*) yararlanıldığı bilinmektedir (Junger, 2011, ss. 74-75). *Village Voice* gibi yayımlarla 1950’lere kadar süren yurttaş gazeteciliği, 1960’ların karşı-kültür hareketlerinin bir parçası haline gelerek, üniversitede okuyan ve başlangıç düzeyinde gazetecilik eğitimi almış gönüllü öğrencilerin katılımıyla hareketlenerek “yer altına” inmiştir. İlk kez *New York Times* tarafından 1976 yılında kullanılan “yurttaş gazeteci” kavramı 1970’lerde ekonomik olarak değil, ama ambiyans olarak “yurttaş gazeteciliği yapan yayınlara yerini bırakmıştır. Yurttaş gazetecilerin bu dönemlerde kimliklerini gizleyerek yaptıkları bazı tartışmalı haberler sonucunda “gazeteci kimdir?”, “basın özgürlüğü nerede başlayıp biter” gibi soruların mahkemeler tarafından ele alınmasından sonra 1990’lara kadar bir süre yurttaş gazeteciliği kavramının duyulmadığı ifade edilmektedir (Junger, 2011, s. 83). Yurttaş gazeteciliği

ğinin yeniden gündeme gelmesi 1990'ların başında gazeteciliğin kamuyla kopan bağıni yeniden oluşturmak, okuyucu ile yıpranan bağlarını düzenlemek amacıyla gazetecilikte yenilik olarak sunulan bir proje çerçevesinde olur. Yurttaş katılımını artırılması için, “kamusal gazetecilik” ismiyle anılan bu pratiğin Amerika Birleşik Devletleri’nde çeşitli büyük medya kuruluşlarında uygulandığı gözlemlenmiştir (Nip 2007; Uzun, 2006). Bu tip gazetecilik pratiğinde yurttaşlarla haber örgütleri arasında artan mesafeyi azaltmak, kamunun görüşlerine daha çok yer vermek önemli görünmektedir. Kamusal gazeteciliğin birinci amacının “haber örgütlerinin izleyicilerini daha yakından dinlemelerini sağlamak”, ikinci amacının da “haber örgütlerinin topluluklarında daha aktif rol almaları” olduğunu ifade edilmektedir (Platon ve Deuze, 2003, s. 340).

Ağ teknolojilerine erişimin artmasıyla birlikte, 1990'ların sonuna gelindiğinde yurttaş gazeteciliği kavramı platform değiştirir. Yeni durumun ilk girişimi 1999 yılında Dünya Ticaret Örgütü’nün küreselleşme karşıtı Seattle toplantısında ortaya çıkmıştır (Jurgen, 2011). Seattle protestosu için örgütlenen aktivistlerin bağımsız medya isteği aktif yurttaş mevcudiyetiyle birleşerek kısaca *IndyMedia* (Independent Media Centres/ Bağımsız Medya Merkezleri) adı verilen merkezler kurulur. Çevrimiçi ortamda gelişen yurttaş gazeteciliği 2000’li yılların başında Kore’de “her yurttaş bir habercidir” sloganıyla ortaya çıkan *Oh My News* sitesi gibi platformlarla gelişir (Quinn and Lambale, 2008; Jurgen, 2011).

Yurttaş medyasının 2000’li yılların başında anaakım medyanın da dikkatini çekecek düzeyde yeniden gündeme gelmesinde yeni medyanın medya ekolojisinde yarattığı dönüşümün etkisi vardır. Yurttaş gazeteciliği ile ilgili tartışmaların 2000’li yılların ortalarında yaşanan Tsunami gibi doğal felaketler sırasında yurttaşların cep telefonlarıyla çekip gönderdikleri görüntüler sayesinde bu sefer yeni medya alanındaki tartışmalar içinde yer aldığı görülmektedir. İzler kitlenin görgü tanıklığı ettikleri olaylardan yaptıkları içerik paylaşımları “kullanıcı türevli içerik” olarak adlandırılarak *BBC*, *The Guardian*, *SKY News* gibi büyük ana akım medya kuruluşları tarafından kullanılmaya başlanacaktır. 2004 yılı sonunda yaşanan Tsunami sırasında haber üretiminin bir parçası haline gelen kullanıcı türevli içerik konusunda asıl büyük sıçrayışın 2005 yılı Temmuz ayında Londra metrosuna yapılan bombalı saldırı sırasında yaşandığı ifade edilir (Quinn and Lambale, 2008). Temmuz 2005’te meydana gelen olayın ardından BBC’nin Londra ofisindeki editörlerin başlangıçta fotoğraf içeren 50 e-posta aldığı, Temmuz ayının ortasında alınan text mesajı, video ve e-posta sayısının binlerle ölçülmeye başlamasıyla sadece “kullanıcı türevli içerik” türüyle ilgilenecek bir “editörler masası” kurulduğu aktarılmaktadır. *CNN* televizyon ağı da benzer şekilde 2006 yılından itibaren *CNN* okuyucularının gönderdiği haber, fotoğraf ve video gibi kullanıcı türevli içerikleri *I-report* adıyla kendi sitesine yayınlanmaktadır. Benzer şekilde *The New York Times* gazetesi de yurttaş gazeteciler tarafından oluşturulan içerikleri çevrimiçi olarak ilk kez 2009 yılında yayınlanmıştır (Tomaiuolo, 2012).

Quinn ve Lambale’in (2008, s.43) ifade ettiği üzere, birinci tür yurttaş gazeteciliğinin en güzel örneğini 2000 yılında Güney Kore’de başlayan *Oh My News* sitesi oluşturur. Mart 2007’de 50 binden fazla katılımcı profiline ulaşan sitede, “profesyonel editörler” katılımcıların siteye sunduğu içerikleri bir süzgeçten geçirir. *Oh My News*’in uluslara-

rası sitesinin koordinatörü Jean Mil, haberlerin siteye konmandan önce “çok derin bir tarama ve redaksiyon sürecinden “geçtiğini söyleyerek yurttaş gazetecileri haber odasına düzenli olarak davet ettiklerini ve kendilerine “gazeteciliğe giriş” konusunda ders verdiklerini açıklamıştır. Mil, günlük haber akışında yurttaş gazetecilerden gelen 10 haberden 3’ünün “yanlış yazım, bilgi hatası” içerdiği veya “haber değeri” taşımadığı için red edildiğini, bu yüzden sitede yurttaş gazeteciler tarafından oluşturulan haberlerin profesyonellerin “dokunuşlarından sonra daha cilalanmış biçimde gördüklerini” söylemiştir.

Anaakım gazetecilikle izleyicilerin arasındaki bağlantıyı “geleneksel, kamusal, etki-leşimli, katılımcı ve yurttaş gazeteciliği” başlıkları altında 5 farklı kategoride gruplandırılan Nip’e (2007, ss. 213-217) göre, katılımcı gazetecilikle yurttaş gazeteciliği pratiklerinin birbirinden ayrı düşünülmesi gerekmektedir. Katılımcı gazetecilikte “kullanıcı katılımının profesyoneller tarafından belirlenen bir çerçeve içerisinde teşvik edildiğini”nin altını çizen Nip, katılımcı gazeteciliği hem “yeni medya girişimcileri” hem de anaakım medya tarafından kullanıldığının gözlemlendiğini ifade eder. Bu tanıma göre, Güney Kore’de ortaya çıkan *Oh My News* isimli site ve BBC’in yayınladığı, “haber kullanıcılarının haberlerle ilgili görüşlerinin irdelendiği *Have Your Say*” (Söz Sizde) gibi programlar katılımcı gazetecilik örneklerini oluşturmaktadır.

Nip’in (2007, s.218) tanımına göre, yurttaş gazeteciliğinde “profesyoneller” ancak yurttaş olarak yer alabilirler, maaşlı çalışan olmaları söz konusu değildir. Bu bakış açısına göre, yurttaş gazeteciliği, bir grup yurttaş tarafından maaşlı kadrosu olmadan bir blog, websitesi veyahut topluluk radyosu yürütmeye verilen isimdir. 2004 yılı sonunda yaşanan Tsunami’de insanların çektikleri videoların ancak yurttaşların kendisi tarafından yayımlandığı taktirde “yurttaş gazeteciliği sayılacağını” söyleyen Nip, eğer bu “malzemeler yayınlanması için bir anaakım haber kuruluşuna gönderilmişse, bu durumun katılımcı gazetecilik olacağını” savunmaktadır. Nip’in tanımına göre, yukarıda söz geçen *IndyMedia* sitesi yurttaş gazeteciliği için iyi bir örnek olarak verilebilir.

Yurttaş Medyasının Örgütlenme Modelleri

Yurttaş gazeteciliği tarihsel olarak aynı zamanda “alternatif medya² ve sivil hareket” tarih ve pratikleriyle iç içe geçmiştir (Downing, 2001). Hakkındaki kavramsal tartışmalar devam etmesine rağmen, yurttaş gazeteciliğini demokrasi, toplumsal hareketler, yurttaşlık ve alternatif medya /anaakım medya arasında ilişkiyi ele almadan tartışmak olanaksızdır (Haas, 2004). Bundan ötürü bu çalışmada alternatif medyanın örgütlenme modelleri yurttaş gazeteciliğiyle olan kesişme noktaları açısından ele alınmaktadır. Anaakım medyanın işleyişindeki tıkanıklıkları ortaya çıkarırken aynı zamanda anaakım habercilik tekniklerinin daha “demokratik ve kapsayıcı” medya projeleriyle birlikte çalışabileceğini gösteren alternatif medya projelerinin, organizasyon ve haber üretim süreçlerini inceleyen Atton (2003), özellikle Britanya alternatif medya geleneğinde görülen üç tip örgütlenme modeline vurgu yapmaktadır.

2 Atkinson (2006, s. 252) alternatif medyayı “ticari olmayan kaynaklarla üretilen ve mevcut sosyal rolleri ve rutinleri iktidar yapılarına meydan okuyarak dönüştürmeyi deneyen medya” olarak tanımlamaktadır.

Buna göre, birinci tip alternatif medya örgütlenmesinde, bir sahip ve her şeyi kontrol eden bir editör, muhabirler, redaksiyon ve teknik birimler olmak üzere anaakım medyaya benzer bir yapı görülmektedir. İkinci tipte, “hiyerarşisiz bir örgütlenme, kişilerin yayın üzerinde eşit kontrole sahip olduğu ve editöryel kararlar dahil kararların kolektif biçimde alındığı” bir yapı gözlemlenir. Üçüncü tip organizasyon yapısında ise, “herkes üretimin her şekliyle ilgilidir ve kararlar kolektif biçimde alınır” (Atton, 2003, ss. 42-43).

Alternatif medyanın özellikle üçüncü tipteki örgütlenmesine örnek olarak, yukarıda kısaca bahsedilen *IndyMedia* verilmektedir. Sosyal adalet arayan gruplar, sendikalar, anarşist, sosyalist, çevreci pek çok gruptan oluşan küresel kapitalizme karşı birleşmiş esnek bir koalisyon olan *IndyMedia* hareketinde teknik olarak, webin kolaylaştırıcılığından yararlanarak “açık kodlu yazılım” kullanan “bağımsız” gazeteciler yani “aktivistler”, websitesinin odağında bulunan grubun onayının alınmasına gerek olmadan haberlerini ortama yükleyebilmektedir. Seattle’daki protesto eylemlerinden sonra dünyanın çeşitli yerlerinde bulunan 150 merkeze ulaşan *IndyMedia* merkezlerinde Atton’a göre, “binlerce görgü tanığı haberleri aktivistlere, destekleyenlere ve küresel vatandaşlara” ulaşabilmektedir (Atton, 2003).

Ancak, Atton (2007, s.72) merkezlerin kendine has bir editöryel kontrol yapısı bulunduğundan söz etmektedir. *IndyMedia* merkezlerinde siteye yapılan paylaşımların denetlenmesi; “nefret söylemi” gibi uygunsuz içeriklerle, haber olmayan içeriklerin siteden ayıklanması söz konusudur. Atton’a göre *IndyMedia* gazetecilerinin özelliği “haberleri ve anlatıları aktivistlerin bakış açısından” vermeleridir, çünkü aslında gazetecilerin kendileri “aktivisttir”. Atton bu durumu şu şekilde açıklar:

[Alternatif medyanın] “açıkça partizan olan amatör gazetecileri, cepheden, halkın içinden, temsil ettikleri topluluk ve hareketlerin içinden haber yapar. Objektif haberciliği garantilemese de, habercinin olaylardaki aktif ve yaşanmış varlığı, ana-akımda anlatılan haberlerden farklı haberlerin üretilmesine olanak tanır: bizim haberlerimiz, onların değil...Bu, halkın içinden yapılan habercilik ve analizin hareketlerin içinde anlatıldığı, aktivistlerin haberci olduğu haberin radikal üretim sürecidir” (2007, s.75).

Atton’ın da ifade ettiği gibi, yurttaş gazeteciliği “profesyonelliğe atfettiğimiz değerleri yeniden düşünmeye, bir haber noktasını güvenilir kılan şeylerin ne olduğunu, ya da bizim bireyler olarak bir medya kaynağı yerine diğerine güvenmemizi sağlayanın ne olduğunu” sorgulamamıza neden olmaktadır (2007, ss.69-70).

Örnek Olay ve Araştırmanın Yöntemi

Türkiye’de yurttaş gazeteciliği açısından kırılma noktasını 2013 Baharında başlayan Gezi Parkı protestolarının oluşturduğu söylenebilir. Gezi Parkı eylemleri sırasında yayınlarında protestolara az yer veren ya da neredeyse hiç yer vermeden devam eden anaakım medya izleyiciler tarafından büyük tepki gösterilerine maruz kalmıştır. Anaakım medyanın “bağımsız haber sağlayıcısı” rolünü yerine getiremediği yerde devreye giren yurttaş habercisi inisiyatifleri, Gezi sürecinde özellikle yeni medya olanaklarının

kullanımı daha görünür kılmıştır. Twitter gibi sosyal medya platformları özellikle “dijital okuryazarlık” seviyesi yüksek kişilerce enformasyonun aranması, bulunması ve yayılması için en “görünür” mecralar olurken, protestoya katılanlar sadece bu araçları aktif biçimde kullanmakla kalmamışlardır. Medya araçlarındaki yakınsamanın kolaylaştırıcılığı ile mobil İnternet kullanabilen, akıllı telefonlar, dizüstü bilgisayar ve tablet gibi cihazları ve 3G modemlerini kullanan protestocuların Gezi eylemlerin üçüncü gününden itibaren kendi medyalarını da yarattıkları gözlemlenmiştir (Tunç, 2014). Gezi sürecinde yeni medyanın kolaylaştırıcılığı sayesinde cep telefonlarının “direniş aracı”, protestolara katılan yurttaşların da “yurttaş gazetecilere” dönüştüğünü not eden yorumcular “Gezi”yle birlikte “alternatif medyanın” ve yurttaş gazeteciliğinin öneminin” kavrandığına dikkat çekerek yurttaş medyasının direnişi “içeriden anlatma” özelliğine özellikle vurgu yapmaktadır (Şener, 2014,ss.31-32).

Dokuz8haber yurttaş habercilik ağının oluşumunu hazırlayan koşulları da anaakım medyaya gösterilen yurttaş tepkisi bağlamında değerlendirmek gerekmektedir. *Dokuz8haber* kendisini “yurttaş haberciliğinin dinamizmiyle gazeteciliğin birikimini buluşturan”³ bir girişim olarak tanımlamaktadır. Girişimin başını çeken isimlerle yapılan görüşmelerde, Gezi Parkı’nın 16 Haziran 2013’te boşaltılmasından sonra ortaya çıkan ve yaz boyunca devam eden “park forumları”nın yurttaş odaklı bir haber ağının kuruluşuna giden yolda önemli bir adım olarak görüldüğü gözlemlenmektedir. Beşiktaş ilçesindeki Abbasağa Parkı forumunda oluşturulan Medya ve İletişim Grubu’nda bulunan 40 kişi ile TAREM (Toplumsal Araştırmalar ve Eğitim Merkezi) çalışan ya da Gezi sonrası işlerinden olan profesyonel gazetecilerin desteğiyle bir haber yazma çalıştayı düzenlemiştir. Çalıştay sonrasında 10 kişilik gönüllü bir editoryel ekiple *parkgazetesi.com* adresinden yayın yapan bir haber portalı kurulmuştur. Bu portal ilerleyen aylarda *Dokuz8haber* ‘in bileşenlerinden birini oluşturmuştur.⁴

Dokuz8haber oluşumu ilk yayınlarının Twitter üzerinden gerçekleşmiştir. Ajansının test yayınlarında İstanbul Bilgi Üniversitesi bünyesinde profesyonel gazetecilerle öğrencilerin birlikte çalıştığı “Haber vs.” platformu, “Mühim Şeyler”, “Park Postası”, “Jiyan” gibi bloglar, Ayağa Kalk Taksim gibi Twitter hesapları, Vagus TV, ve Naber Medya gibi alternatif medya platformları, Kamera Sokak, Seyri Sokak gibi aktivist video kolektifleri, Alternatif Bilişim Derneği gibi sivil toplum örgütleri birlikte yer almıştır. *Dokuz8haber* ağı oluşumu bu araştırma kapsamında Mart 2014 tarihinden itibaren 10 ay süreyle, haber ağının toplantılarına katılmak, eğitimlerde yer almak, aktif olarak haber/röportaj hazırlamak, çeviri yapmak gibi çeşitli etkinliklerine dahil olunarak takip edilmiştir.

Sosyal bilimcilerin alan çalışması için sıkça başvurdukları araştırma yöntemi olan etnografik çalışma, çalışılan ortam veya grupta ilgili araştırma hakkında detaylı veriler sunmaktadır. Bir “örnek olayın detaylı biçimde keşfedilmesi ve araştırılması”na dayanan etnografik yöntemle elde edilen veriler, araştırmacının çalışılan grup veya ortama girmesi ve grupta yakın temas halinde olmasıyla sağlanır. Etnografik çalışma yapan bir araştırmacı “tam katılımcı”, “katılımcı olarak gözlemci” veya “gözlemci ola-

3 Bakınız: <http://www.dokuz8haber.com/hakkimizda/> Erişim Tarihi: 11 Nisan 2015.

4 *Dokuz8haber* destekçileri ve editörleriyle çeşitli tarihlerde yapılan görüşmelerden elde edilen bulgudur.

rak katılımcı” şeklinde etnografik çalışma yapabilmektedir. Tam katılımcı gözlem yapan araştırmacılar araştırma yaptıkları alana tamamen nüfuz etmiş olsalar da, araştırılan grup bunun farkında olmamaktadır (Cramer ve McDevitt, 2008, ss.122-123). Cramer ve McDevitt’in (2004, s. 123) de ifade ettiği gibi, “katılımcı gözlemci kendi gözlemci rolünü analiz ettiği grupla paylaşır ama o grubun kültürüne veya etkinliklerine de tam olarak katılır”. Yurttaş gazetecileriyle ilgili olarak daha önce benzer şekilde katılımcı gözlemci tekniği kullanılarak yapılan araştırmalar mevcuttur (Platon ve Deuze,2003; Coyer, 2005). Bu çalışmada da katılımcı gözlemci tekniği benimsenmiş, makalenin yazarı *Dokuz8haber* ajansı grubunda kişisel bileşen olarak yer alarak toplantı notları tutmuş, derinlemesine görüşmeler yapmış, grup için eğitim seminerleri hazırlanmasında ve eğitim verilmesinde aktif görev almış ve eğitim öncesi grubun üyelerini tanımak adına bir anket hazırlayıp uygulamıştır.

Saha çalışmalarında araştırmacıların sıklıkla karşılaştıkları iki temel zorluktan birinin araştırmacının “erişim” yani araştırmada yer alan katılımcıları kendisiyle birlikte çalışmaya ikna etme süreci olduğu ifade edilmektedir. İkinci temel zorluğun ise, araştırmacının sahadaki konumuyla ilgili olduğu ifade edilir. Araştırmacının konumu, araştırmayı yapabilmek için gerekli olan fiili, zamansal ve toplumsal koşulları güvence altına alabilmesine bağlıdır. Araştırmacılar, sahadaki etnografin toplumsal cinsiyet, etnik köken gibi atfedilen statüsü kadar, kişisel tarihinin de özneleriyle olan ilişkisini etkileyebileceğini, “içerideki/dışarıdaki” ayırımına yol açabileceğini belirterek, araştırmacının sahada “gördükleri” kadar “görmediklerinin” de bilgiyi aktarma ve analiz etme koşullarını etkileyebilme potansiyeline dikkat çekmektedir (Stanfield, 1998, s. 34). Bu çalışmanın yazarı Mart 2014 de *Dokuz8haber* haber ajansı ağının kuruluş toplantılarını takip etmeye başladığında, bu oluşumun hem gönüllü bir destekçisi, hem de onu incelemek isteyen bir araştırmacı olma durumunun sahadaki konumsallık açısından oluşturacağı risklerin farkındaydı. Bu çalışmanın yazarı, sahadada yaşanabilecek erişim sorununun aşılması için öncelikle gönüllü destekçi olarak ajans için yapılabileceklerine öncelik vermiş, test yayınlarında ve genel kurul sonrası oluşan komitelerde görev almıştır. Yazar için, araştırmacının konumsallığının barındıracağı çok fazla “içeriden bakma” riski saha çalışması sırasında kendisini göstermiştir. Örneğin, gözlemlenen deneyimleri sahadan olduğu gibi aktarmakla, *Dokuz8haber*’i desteklemek refleksiyle olumsuz olduğu düşünebilecek bir takım gelişmelerin “sesini kısmak” arasında bir tercih yapmak zorunda kaldığı fark edilmiştir. Bir araştırmacı olarak yazar özdeşünümsel bir bakışla alandaki ve sonraki deneyimi üzerine düşündüğünde, yaklaşımının yaşananları olabildiğince açık yansıtan, ama deneyimlere daha pozitif bir yerden bakan bir yaklaşım olduğunu görmüştür. Böylece bu çalışmada yazar erişimi olan verilerin sadece bir kısmını kullanmaya karar vermiş, yapılan görüşmelerde yer alan isimler ve katılımcıların ait olduğu bileşenler mümkün olduğunca anonimleştirilerek kullanılmıştır. Alanda ve sonrasında yapılan tercihlerle ilgili görüşlerin bir kısmını makalenin sonunda yer alan tartışmada ele alınmaktadır.

Türkiye’den Bir Yurttaş Gazeteci Haber Ağı: *Dokuz8haber* Ajansı Örneği

Türkiye’de yurttaş gazeteciliğinin 2013 Baharında yaşanan Gezi Parkı eylemleriyle başlamadığını bu noktada bir kere daha not olarak düşmek gerekir. Alternatif medya

örneklerinden sürdürülebilirlik açısından en önemlisi *Bianet* deneyimi olmuştur (Kutlu ve Bekiroğlu, 2010). Türkiye’de “dijital aktivizmin” başlangıcını da Gezi Parkı eylemleriyle eşzamanlı düşünmek de doğru olmayacaktır. Örneğin bu makalede incelenen *Dokuz8haber* yurttaş haber ağının başlangıçta fikri destekçisi olan *140Jurnos*, 29 Aralık 2011’de Türkiye-İrak sınırında 35 kişinin hayatını kaybetmesiyle sonuçlanan Uludere/Roboski faciası sonrası anaakım medyada bu habere geç yer verilmesine tepki olarak Twitter ve Sound Cloud gibi platformları kullanarak bilgi akışını sağlamak üzere üniversite öğrencileri tarafından kurulmuştur. Aynı şekilde, *Dokuz8haber*’in temel bileşenlerinden ve destekçilerinden olan ve Kürtçe’nin özgürce kullanılması için açlık grevi yapan protestocuların sesini duyurmak üzere 2012 yılında Facebook sayfası olarak yayına başlayan Ötekilerin Postası da, Gezi eylemleri başladığında hali hazırda “sol eğilimli aktivist türü haberler” yapan hesaplar olarak göze çarpmaktadır (Tunç, 2014).

Yukarıda belirtildiği üzere Gezi sürecinde yurttaş haberciliğinin tanınması için gerekli sosyal ve siyasal ortamın oluşmasıyla birlikte yurttaş gazeteciliğinin geniş kitleler tarafından anlaşılması, benimsenmesi ve desteklenmesi gündeme gelmiştir. *Dokuz8haber* ağının oluşmasına olanak sağlayan teknolojik, sosyal, siyasal ve kültürel gelişmeleri de aynı bağlam içinde değerlendirmek gerekir. Bu gelişmelerin başında Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) iktidarının ikinci döneminden itibaren, özellikle 2007 sonrası dönemde, gazeteciler ve medya üzerindeki baskı ve müdahalenin açıkça gözlemlenir olması gelmektedir. Bu dönemde ayrıca, medya dolayısıyla deneyimlenen demokratik vatandaşlığın sınırlarının giderek daraldığı ve iletişim özgürlüğündeki problemler alanların arttığı bir döneme girildiği şeklinde çeşitli görüşler mevcuttur (Yanardağoğlu, 2013).

Anaakım medyanın karşılaştığı yapısal sorunlar karşısında yeni medya iletişim özgürlüğünün genişlemesi için yeni olanaklar sunmaktadır. Yukarıda kısaca açıklanan Ötekilerin Postası ve *140Jurnos* gibi oluşumların Twitter ve Facebook gibi sosyal medya bazlı platformları kullanması, 3G teknolojilerinin sunduğu mobil İnternet fırsatını değerlendirerek İnternet üzerinden eylemlerden canlı yayınları yapılmasına olanak veren uygulamaları kullanan Naber Medya gibi oluşumların varlığı, İnternet alanının demokratikleşmesi için çaba harcayan Alternatif Bilişim Derneği ve Korsan Parti gibi sivil toplum örgütlerinin çalışmaları son yıllarda Türkiye’de alternatif medyanın yeşerebileceği bir ortamın oluşma potansiyelinin göstergesi olarak değerlendirilebilir.

***Dokuz8haber* Ajansının İşleyiş ve Örgütlenme Şekli**

Dokuz8haber ağı oluşumu takip edilmeye başlandığı dönemde ilk test yayını için hazırlık yapmak üzere haftalık toplantılar düzenlenmekteydi. Gönüllü emek üzerine kurulu çeşitli blogların, sosyal medya hesaplarının, video kolektiflerinin bir araya gelmesiyle yapılan bu toplantıların öncelikli meselesini test yayını için gerekli altyapı, insan kaynağı ve tanıtım faaliyetlerinin belirlenen tarihe yetiştirilmesi oluşturmaktaydı. Test yayını yapmak üzere kurulması planlanan haber merkezinin 30 Mart 2014 yerel seçimlerinin canlı takibini yeni medya ortamlarını etkin biçimde kullanarak yapması öngörülmekteydi. Bir diğer konu da finansal olarak masraflarını karşılayacak kaynakların bulunmasıyla ilgili olarak çalışacak bir ekibin oluşturulmasıydı.

Dokuz8haber ağı ilk test yayınlarını 30 Mart 2014 yerel seçimlerinde ve 1 Mayıs 2014 gösterilerinde gerçekleştirdi. Bileşenlerinin sosyal medya hesapları üzerinden ağın kuruluşu ve yayına başlaması duyurulduğu test yayınlarında Twitter hesabının takipçi sayısının hızla 20.000 seviyesine yükseldiği gözlemlendi. *Dokuz8haber*'in kendi web içerik işletim sisteminin Alternatif Bilişim Derneği'nin destek verdiği teknik altyapısının çeşitli nedenlerden dolayı istenen seviyede çalıştırılmaması sonucu, ajans önce Twitter ve Facebook hesaplarından, Gezi Pakı eylemlerinin yıldönümünde yani 31 Mayıs 2014 tarihinde yaptığı üçüncü test yayınında da Tumblr blog ortamı kullanarak yayınlarına devam etti.

Bu iki test yayınında haberlerin toplanması ve yayılması için geleneksel medyadaki gibi bir "haber odası" örgütlenmesine gidilerek, sahada "muhabirler"⁵, fiziksel olarak haber merkezinin bulunduğu yapan mekândaki yapılanmada ise "haber/metin editörleri", "sosyal medya editörü", "yabancı dil editörü" ve "video/fotoğraf editörleri"nden oluşan bir editoryel kadro oluşturulmuştu. Sahadan görüntü ve haber toplayan gönüllü "muhabirler", 3G mobil İnternet'ten yararlanarak ses ve görüntü dosyalarını e-posta ama daha çok Whatsapp gibi sohbet uygulamaları üzerinden haber merkezine iletmekteydi. Haber merkezinde profesyonel gazetecilerin de bulunduğu ilk iki test yayınında, site altyapısında yaşanan teknik sorunlardan dolayı haberlerin dağıtımı Twitter ve Facebook hesapları üzerinden gerçekleştirildi. Sosyal medya editörünün seçtiği haber ve haberin fotoğrafları, doğrulandıktan sonra Twitter'dan servis ediliyordu. Aynı haber görsel malzemesiyle birlikte kullanılarak İngilizceye çevriliyordu. Saha "muhabirleri" sadece İstanbul'da değil, Ankara ve İzmir'de de buldukları için bileşen ağı üzerinden gerçek zamanlı haber, kaynak doğrulaması sağlanabiliyordu.

Dokuz8haber ağı kuruluş hazırlıklarını Gezi Parkı eylemlerin yıldönümüne yetiştirmeyi hedeflemiş, ancak gerekli alt yapının çalıştırılması istenen hızda ilerlemeyince bu hedef revize edilmişti. *Dokuz8haber* ağının kuruluşunun bu tarihte gerçekleştirilememesinin sebebi teknik altyapı çalışmalarında yaşanan sorunlar olduğu kadar, beklenmedik bir şekilde gündeme oturan Soma maden kazası faciasıydı. Soma faciasını haberleştirmek için «muhabirler» ilçeye gittiklerinde yapılması öngörülen temel habercilik eğitimleri tamamlanmamıştı. Soma faciası haber merkezinin fiziksel olarak kurulmasını ve işletilmesini güçleştirdi. Ancak mobil İnternet ve akıllı telefonlar üzerinden erişilebilen uygulamalar sayesinde Soma'ya giden "muhabirlerin" İstanbul'da bulunan editörlere iletişimi gerçek zamanlı sağlanabildi. Soma'daki kriz iletişimi ve haberciliği deneyimi bu makalenin konusu olmamakla birlikte, orada yaşanan saha- haber masası iletişimi ve organizasyonu deneyimi-, ağın bileşenlerinin bir kısmının Soma öncesinde planlanmakta olan temel gazetecilik eğitiminin gerekli olduğu konusundaki kanısını güçlendirdi.

Yurttaş Gazetecilerinin Profilleri, Deneyimleri ve Motivasyonları

İzmir Seferihisar'da, Seferihisar Belediyesi'nin desteğiyle 4-8 Ağustos 2014 tarihleri arasında bir yurttaş gazeteciliği eğitim kampı düzenlendi. Kamp öncesinde katılımcıların bilgi, beceri, beklenti ve motivasyonlarının anlaşılması için bu makalenin yazarı tara-

5 Muhabir kelimesi ajans bileşenleri arasında tartışmalı bir konu olduğu için tırnak içinde kullanılmaktadır.

findan bir çevrimiçi anket tasarlandı ve *Dokuz8haber* ağı içinde bulunan katılımcılara ulaştırıldı. Aşağıda bazı bulguları paylaşılan ankette *Dokuz8haber* ağı içinde 30 Mart seçimleri, 1 Mayıs, Soma veya Gezi Parkı eylemlerinin yıldönümü test yayınlarında gönüllülük esasıyla yer alanları tanımak ve motivasyonlarını anlamak amaçlanmaktaydı. Anketi 26 kişi yanıtladı.

Katılımcıların demografik özelliklerine bakıldığında, 26 katılımcıdan 17'sinin 25-34 yaş aralığında (%65), 5 katılımcının 35-44 (%19), 2 katılımcının 45-54 (%8) yaş aralığında, iki katılımcının da 24 yaş altı olduğu görülmektedir. Ağırlıklı olarak oldukça genç sayılabilecek grupta toplumsal cinsiyet açısından erkeklerin (%62) çoğunlukta olduğu görülürken, hepsinin Türkiye ortalamasının çok üstünde bir eğitim seviyesine sahip oldukları dikkat çekmektedir. Katılımcılardan on biri eğitimine hala devam etmekte olup, bunların yarısından fazlası eğitimlerini yüksek lisans seviyesinde sürdürmektedirler.

Ağ içinde yer alanların büyük bir çoğunluğu Gezi Parkı eylemleri öncesinde haber yapmakla ilgili bir deneyime sahip değildir. Bu konuda eğitim alanların sayısı almayanlardan daha azdır. Katılımcılardan 15'i (%58) daha önce herhangi bir gazetecilik/habercilik eğitimi almadığını beyan etmiştir. Geri kalan 11 kişi staj veya kurslarda kısa süreli habercilik eğitimi aldıklarını, ya da İletişim Fakülteleri'nde eğitim görmüş olmalarından dolayı konuyla ilgili bazı temel bilgilere sahip olduklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların medyayı aktif kullanımının Gezi süreci ile başlamış olabileceği varsayımını test etmek üzere ankette "Gezi Parkı olayları öncesinde habercilik/medya ile ilişkinizi nasıl tanımlarsınız?" şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Bu soruya verilen yanıtların dağılımına bakıldığında, 10 katılımcı "sadece okuyucu/izleyici" yanıtını vererek bu varsayımı desteklemiştir. Diğer yanıtlara bakıldığında 7 kişi "gazete/dergi/TV için haber yapıyorum" seçeneğini, 7 kişi de "YouTube'a videolarımı yüklüyorum" seçeneğini 6 katılımcı da "kendime ait web sayfam vardı seçeneğini işaretlemiştir. Katılımcılar arasında YouTube kanalı ve kişisel websitesine sahip olma oranının azımsanmayacak düzeyde olması, katılımcıların çoğunun dijital okuryazarlık seviyesinin ortalamanın üzerinde olduğu öngörüsünü desteklemektedir.

Katılımcılara haber yazma/yapma becerileriyle ilgili iletilen sorulara bakıldığında, 9 katılımcının "haber yazma kurallarını biliyorum" sorusuna ortalama değerde yanıt verdiği, "haber yazma kurallarını biliyorum" diyenlerin sayısının 5'te kaldığı, toplam 10 katılımcının da haber yazma kurallarını "az ve çok az bildikleri" şeklinde yanıt verdikleri görülmektedir. Katılımcılara haber yazma konusunda beceri edinmeyi isteyip istemedikleri sorulduğunda, "Haber yazma kurallarını öğrenmeye gerek duyuyorum" ifadesine "kesinlikle katılıyorum diyenler 10 kişi, orta seviyede ve az katılıyorum diyenlerin toplamı 9 kişidir.

Burada ilginç olan husus, "haber yazma kurallarını bilmiyorum" seçeneğinde görülen çoğunluğun "haber yazma kurallarını öğrenmeye gerek duyma" sorusunda parçalı şekilde dağılmış olmasıdır. Ortaya çıkan bu durumun grup içinde Seferihisar kampında ve takip eden toplantılarda hararetle tartışmalara yol açan "yurttaş gazeteci kimdir? dijital aktivisten ne farkı vardır? Ya da olmalıdır?" tartışmalarıyla bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Katılımcılara "Parçası olduğunuz bileşendeki rolünüzü nasıl tanımlarsınız?" sorusuna verilen yanıtlarda bu ayırım kendisini açıkça göstermektedir. Kendisini

“yurttaş gazeteci” ya da “aktivist” olarak tanımlayanların oranı neredeyse eşit ağırlığa (7 kişi, %27) sahiptir. Seçenekler arasında bulunan “dijital aktivist”i işaretleyenlerin sayısı (6 kişi, %23) de eklenince kendilerini “aktivist/dijital aktivist olarak görenlerin toplamı %50’yi bulmaktadır. Katılımcılarından üç kişi “profesyonel gazeteci (%12) diğer üç kişi de “sorumlu yurttaş” seçeneğini işaretlemiştir.

Açık uçlu sorulara verilen yanıtlardaki çeşitlilik grup içinde yurttaş gazeteciliğine bakış anlamındaki farklılıkların daha iyi ifade edilmesine yardımcı olmuştur. Örneğin, “haber toplama/yazma konusunda kendinizi en çok hangi açılardan geliştirmeniz gerektiğini düşünüyorsunuz?” sorusuna bir katılımcı “Bir yurttaş ve aktivist olarak yaşadığım anın gerçekliğini yazarak, fotoğrafla, videoyla gerçek şekilde aktarabilmem şu anlık benim için yeterli görünüyor” yanıtını verirken, bir başka katılımcı, “Editör gözünü anlamak, normal bir haberde çok önemli detayları görebilmek haber yazım dili, nelerin haber olma olasılığı, habere nereden bakılması gerektiği, dil ve üslup konusunda geliştirmeliyim. Bir olaya haberci gözüyle bakabilmeliyim” şeklinde yanıt vermiştir. Açık uçlu sorular katılımcıların kendilerini daha detaylı ifade edebilmelerine olanak sunduğu için, eyleyenler olarak bu medyada içerik üretenlerin kendi eylemlerine yükledikleri anlamların çeşitliliği ve bu konudaki farklılıklar görülmektedir. Daha sonra katılımcılarla yüz yüze yapılan mülakatlarda “Neden yurttaş gazeteciliğiyle ilgileniyorsunuz?” sorusuna Ankara’dan bir katılımcının yanıtı şöyle olmuştur: “Haber artık her yerde, haberin 5N1K’den anlatılmaması gerekiyor. Bu yeni çerçevenin çizilmesine katkıda bulunmak istiyorum. Söylemler insanları yoruyor. Haberciliğin aktivizm olduğu bilincini yaratmak gerekiyor. Haberler artık eskisi gibi sadece denetlemeyi gerektirmiyor.” Benzer biçimde haber yapmanın “günümüz dünyasında bir aktivizm çeşidi” olduğunu savunan başka bir katılımcı, “Haber demokrasilerde önemli bir bilgi kaynağı, ondan asla vazgeçmemeliyiz. Onu korumak için devletin engellediği zamanlarda alternatif mecralara yönelmeliyiz. Bilginin açık hale getirilmesi gerekiyor” demiştir.

Parçası oluşu bileşen platformunun “dijital aktivizm” tarafının olduğunu, Twitter’da bir “hashtag başlatıp hak ihlallerinin üzerine gittiklerini” ifade eden bir diğer katılımcı, neden yurttaş gazeteciliği yaptığını «anaakim medyanın gazeteciliği iyi yaptığını düşünseydim burada olmayacaktım” diyerek açıklamıştır. Bir başka katılımcı ise kendisini haberci olarak görmeyen ama haberciliği öğrenmesi gerektiğini düşünen daha çok video ve fotoğraf çekimine eğildiğini söyleyen bir “dijital aktivist” olarak tanımlamıştır. Bu katılımcı “paylaştığım şeylerin insanları harekete geçirecek bir şeyler olmasına dikkat ettiğim için kendimi böyle tanımlıyorum” demiştir.

Eğitim kampı sırasında hem haber toplama ve yazma pratiklerine dair hem de *Dokuz-8haber* ağı içinde bulunan bileşenlerin birbirleriyle nasıl bir organizasyon yapısı içinde, ne tür karşılıklı sorumluluklar ve ilkeler ışığında birlikte üretmeye devam edecekleri hususu da uzun ve kapsamlı tartışmalara neden olmuştur. Bu tartışmalar ışığında eğitim kampı sonrasında 6 Eylül 2014 tarihinde bir “Genel Kurul” yapma kararı alınmıştır. İstanbul Bilgi Üniversitesi’nde gerçekleştirilen ve İzmir, Ankara ve İstanbul’dan her bileşen için en az bir temsilcinin bulunduğu Genel Kurul toplantısında haber ağının kuruluş tarihi olarak 13-14 Aralık 2014 tarihi hedef alınarak, 6 Eylül 2014’den 13 Aralık 2014’e kadar geçecek olan sürede kuruluşla ilgili hazırlıkları tamamlamak üzere her

bileşenin temsil edildiği bir “kurucu yönetim kurulu» oluşturulmuştur. Kurucu yönetim kurulu üyeleri aynı zamanda sosyal medya, eğitim, proje ve kaynak geliştirme ve danışma kurulu gibi kurulları kurmak ve faaliyetlerini geliştirmek amacıyla kurulan “çalışma grupları”nın temsilcilerinden oluşmaktadır. Bütün bu kurulların çalışmalarını koordine etmek için de genel kurulda aynı zamanda bir genel koordinatör seçilmiştir. Genel Kurul toplantısında ayrıca Seferihisar eğitim günlerinde oluşmaya başlayan ve haber ajansı ile ajansın bileşenlerini oluşturan platformlar ve “muhabirler” arasındaki ilişkiyi tanımlayan, birbirlerine karşı görev ve sorumluluklarını belirleyen bir ortak metin üzerinde çalışılmaya devam edilmiştir.

Bu çalışmalar sırasında *Dokuz8haber*'in yayın ilkeleri⁶ de netlik kazanmıştır. *Dokuz8haber*'in yayın ilkelerinde ilk sırada yer alan ifade aşağıdaki şekildedir:

Dokuz8haber yayınlarında toplumun ve doğanın yararını gözetir.

Her türlü iktidar olanaklarından yoksun bırakılmış, fikrini, talebini ifade etme olanaklarından yoksun, kısacası sesleri kısılanların sesi olmayı kendine ilke edinir. Bunu yaparken kamu otorite ve görevlilerinin titizlikle sorgulanmasını ve tartışmaya açılmasını önemser.

Editöryel bağımsızlığa saygı duyduğunu, din, etnik köken, cinsiyet vb. konularda ayrımcılık yapmayacağını ve kamu haklarını gözeteceğini ifade eden *Dokuz8haber*; “basın meslek ilkeleri” dışında ayrıca “barış gazeteciliği ve hak haberciliği” ilkelerini esas aldığını ifade etmektedir. Bu ifadede sözü geçen «basın meslek ilkeleri» anaakım medya tarafından da kabul görmüş ilkelere işaret etmektedir.

Dokuz8haber'in test yayınlarına devam ettiği Nisan 2014 döneminde Türkiye’de faaliyette olan diğer yurttaş gazeteciliği platformlarının ürettiği içeriklerin incelendiği bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada söz konusu platformların özellikle Twitter üzerinden paylaşılan içeriklerinde “en fazla 485 tweet konu sayısı ile sivil direnişle ilgili paylaşımlar” ve “416 konu sayısı ile siyasi karşıtlık konusunun” yer aldığı görülmüştür (Yeğen, 2015, s.203).⁷ Yeğen’in de belirttiği gibi, bu durumun özellikle yakın dönemde meydana gelen toplumsal ve siyasal olaylarla yakından ilişkisi vardır. Bu makalenin yazarı *Dokuz8haber*'in haber içeriklerine dair metin analizi yapmamıştır, ancak *Dokuz8haber*'in test yayını olarak kendisine seçtiği tarihler göz önüne alındığı zaman bu tarihlerin toplumsal, siyasal anlam ve öneme sahip dönemlere denk geldiği görülmektedir. Metin analizi yapılmamış olmakla beraber, haber merkezi toplantılarında çeşitli bileşen temsilcilerinin «direniş haberciliği»nin dışına çıkılmadığı, protesto ve eylemlere odaklanan habercilik anlayışının ötesine geçilemediği eleştirileri yaptığı gözlemlenmiştir.

Bu durumla dolaylı olarak bağlantılı bir başka konu da, “sahada” muhabir olmadığı zamanlarda, yani eylem ve protesto olmayan günlerde, gündem takibinin anaakım medya kaynak gösterilerek yapılıyor olmasıdır. Sosyal medyada yapılan paylaşımların

6 Yayın ilkelerinin tamamı için bakınız: www.dokuz8haber.com/hakkimizda. Erişim Tarihi: 1 Nisan 2015.

7 Sözü geçen bu çalışma, bu makalede tartışıldığı şekliyle (Nip, 2007) bir yurttaş gazeteciliği/katılımcı gazetecilik farkını ortaya koymadan ve sorunsallaştırmadan, *CNN* ve *The Guardian* gibi kurumların katılımcı gazetecilik projeleriyle Türkiye’deki Ötekilerin Postası gibi birbirinden oldukça farklı süreçleri karşılaştırma denemesinde bulunmuştur.

gerektirdiği neredeyse 24 saatlik haber döngüsünün dışında kalmamak için anaakım medyanın kendisinin haber kaynağı olarak kullanıldığı durumlar sıkça yaşanmıştır. Bu tür haberler de haber toplantılarında benzer şekilde eleştiri konusu olmuştur. 2014 yılı sonunda Türkiye’de basın özgürlüğü ve İnternet politikalarının incelendiği bir raporda yurttaş haberciliğinin çeşitli örneklerini ele alan Aslı Tunç (2014) “Türkiye’de gazeteciliğe olan güvende yaşanan düşüşe rağmen, yurttaş gazeteciliğinin anaakım haberleri ikame etmekten uzak olduğunu” ifade ederek, bu tür platformların Türkiye’de “geleneksel basının görmediği haberleri gördüğünü ama araştırmacı gazetecilik örnekleri üretmediklerinin” altını çizmiştir. *Dokuz8haber*’in ürettiği haberlere bu çalışma kapsamında içerik analizi yapılmamış olsa da, haber toplantılarının gözlemlenmesiyle elde edilen veriler gerek maddi kaynak gerekse insan kaynağı yetersizliğinden dolayı yurttaş haberciliğinin anaakım medyaya alternatif olabilecek araştırmacı gazetecilik ürünleri üretmekte zorlandığına işaret etmektedir.

***Dokuz8haber*’in *Oh My News*, *IndyMedia* vb. Deneyimlerle Benzer ve Farklı Yönleri**

Yurttaş gazeteciliği örneklerine yakından bakıldığı zaman haber üretim süreci, editöryel kararların alınması, haber değeri ve doğruluk, denge vb. gibi gazetecilik kriterlerinin sağlanabilmesi açısından anaakım medyada benimsenen pratiklerden çok da uzakta olmadıkları görülmektedir. Örneğin, yukarıda belirtildiği gibi *Oh My News* yurttaşların gönderdiği içeriğin editörler tarafından profesyonel bir filtreden geçirilerek yayınlandığı bir sistem üzerine kurulmuştur. Bağımsız haber ağı *IndyMedia* merkezleri de “açık yayıncılık” temelinde haber üretim sürecinin şeffaf ve tüm aktivistlerin erişime sahip olabileceği bir sistem üzerinde kurulmuştur. Ancak bu konuda yapılan etnografik çalışmalar, ismi o şekilde konulmamış olsa da «editöryel ya da çekirdek kadro» olarak işleyen küçük bir grubun haberlerin üretim sürecinde karar verici durumda olduğunu göstermektedir. Platon ve Deuze (2003) tarafından yürütülen sözü geçen araştırmada, açık yayıncılığın haberin yapılma sürecinin “anaakım dışında” bir faaliyet alanı olma potansiyelini artırdığı halde açık yayıncılığın pratikte anaakım haber medyası ile, özellikle editöryel kararların alınması sürecinde, dikkate değer benzerlikleri olduğunu tespit etmişlerdir.

Amerika Bileşik Devletleri’nde İngilizce yayın yapan (1247) yurttaş gazetecilik sitesinden 350 siteyi gelişigüzel bir kümelemeyle inceleyen yakın dönemde gerçekleştirilen bir araştırmada ise, söz konusu sitelerin %46’sının katkı sağlayıcılarının “profesyonel gazetecilerden” oluştuğu tespit etmiştir (Lindner, Connell ve Meyer, 2015). Yukarıda sözü edilen çalışmalarda elde edilen bulgular, yurttaş gazeteciliğinin anaakım medyadan ne ölçüde farklılaşabildiğinin, örgütlenme veya içerik üretimi açısından sunabildikleri alternatiflerin sorgulanmasına neden olmaktadır.

Dokuz8haber ağının incelemeye konu olan test yayınlarında hem profesyonel geçmiş olan gazetecilerin hem de profesyonel alanda halka ilişkiler ve reklâmcılık deneyimi olan kişilerin destek verdiği, önemli sorumluluklar üstlendikleri gözlemlenmiştir. Eylül ayında yapılan “Genel Kurul” sonrası oluşturulan haber merkezinin çalışma sistemine bakıldığında vardiya usulüyle çalışacak iki kişiden oluşan bir sosyal medya ekibi

kurulmuştur. Ayrıca, hem sosyal medya hem de haber sitesinde içerik girişlerinden sorumlu olacak bir “haber editörü”nden oluşan bir ekip çalışması benimsenmiştir. Haber editörlüğü görevini üstlenen kişinin 2013 yılında işini kaybetmiş deneyimli profesyonel bir gazeteci olması ve sosyal medya hesaplarına, sitenin arayüzüne erişim hakkının haber merkezinde yer alan belli birkaç editöre verilmiş olması bu aşda da profesyonel bir “redaksiyon” sürecinin işler kılınmasının tercih edildiğini göstermektedir.

Dokuz8Haber merkezinin işleyişi ve örgütlenme yapısı olarak yukarıda sözü edilen *IndyMedia* deneyiminden daha çok *Oh My News* yurttaş gazetecilik sitesinin işleyiş modeline yakın olduğu görülmektedir. *Dokuz8haber*’de de sahadaki “yurttaş” habercilerden, “muhabirlerden” gelen haberlerin çoğunlukla haber merkezindeki görevli editörler tarafından bir süzgeçten geçirildikten sonra servis edilmesi söz konusudur. Bu editöryel süzgeçin iyi işlemediği durumlarda bilgi yanlışlığı, imla ve anlatım hatalarının yapıldığı gözlemlendikten sonra haber toplantılarında bu tür hataların tespit edilerek en alt düzeye indirilmesi için önlemler alınmaya çalışılmıştır. Ancak tam da bu “editöryel süzgeç”in işleyiş biçimi bileşenler arasında anlaşmazlık sebebi olmuş, kurucu yönetim kurulunun ve haber merkezinin çalışma sisteminin öngörülen şekilde işlemlerini zorlaştırmıştır.

Dokuz8haber’in yaşadığı organizasyon problemlerinden birinin de gönüllü emeğin yönetimiyle ilgili olduğu görülmektedir. Farklı haber içeriklerinin sosyal medya üzerinden iletilmesi üç kişiden fazla bir insan kaynağı gerektirmektedir. Genç bir gönüllü kitlesiyle içerik üreten *Dokuz8haber* gibi platformların içerik üretim sürecinin, gönüllüleri tam zamanlı iş hayatına başladığında sekteye uğradığı gözlemlenmiştir. Kurumsallaşmış bir haber merkezi gibi 24 saat haber ve içerik üretimimin gönüllülük esasına dayalı olarak sürdürülebilmesi zordur. Bu veriler ışığında, Aralık 2014 sonunda haber merkezinin yeniden yapılanması için çalışmalar yapılması gerekliliği dile getirilmiş, ajansın kuruluşunun ve tanıtım faaliyetlerinin tamamlanması 2015 Baharına ertelenmiştir.

Sonuç ve Genel Değerlendirme

Bu çalışmada *Dokuz8haber* örneği üzerinden Türkiye’de son yıllarda gelişen yurttaş gazeteciliğinin işleyiş ve örgütlenme yapısına dair bir inceleme sunulmuştur. Yurttaş gazeteciliği kavramı üzerinde tartışmaların devam etmesine rağmen, temel farklılığın yurttaşların haber üretim sürecindeki rolü ve fonksiyonu olduğu *IndyMedia* ve *Oh My News* gibi yurttaş gazeteciliği örnekleri üzerinden ele alınmıştır. Yurttaşların şahit oldukları olaylarla ilgili olarak medya kuruluşlarına içerik paylaşımında bulunduğu ve bu içeriğin editörlerin süzgecinden geçerek yayınlanması durumu, Quinn ve Lambale (2008) gibi araştırmacılara göre yurttaş gazeteciliğinin birinci türünü oluşturmaktadır. Nip (2007) gibi araştırmacılara göre ise profesyonellerin süzgecinden geçen bu tür içerikler yurttaş gazeteciliğini değil katılımcı gazeteciliği oluşturmaktadır. Yurttaş gazeteciliğinin ikinci türünde ise haber üretim sürecine dahil olmanın arkasında aynı zamanda onu dönüştürme, anaakımın görmediği haberleri görme, kamusal alandaki tartışmaları, duyulan sesleri genişletme amacı bulunmaktadır. Bu türden bir yurttaş gazeteciliği katılımcı siyasetin bir parçası ve aktif yurttaşlık edimi olarak görülmektedir. Yurttaşlar gazeteci rolü üstlenerek gönüllü emekle blog, websitesi vb. platformlar üzerinden haber üretim sürecine

dahil olmaktadır. Bu tür yurttaş gazeteciliğinin temelleri tarihsel olarak “aktivizm” ve “radikal medya” deneyimlerine dayanmakta, bu noktada alternatif medya oluşumlarıyla kesişmektedir (Downing,2001; Atton, 2007).

Bu çalışmanın temel sorunsalını yeni medya ortamlarını daha etkin biçimde kullanan çevrimiçi yurttaş gazeteciliğinin hem ilkesel hem pratik olarak haber üretimine getirdiği yeniliklerin, sunduğu olanakların ve içerdiği sınırlılıklarının incelenmesi oluşturmuştur. Yeni medya ortamının sunduğu olanakları değerlendiren katılımcıların oluşturduğu *Dokuz8haber* ajans ağının kuruluş sürecinin içeriden gözlemlenmesiyle yapılan bu çalışmada ağa katılanların motivasyonları, gazetecilik ve yurttaş gazeteciliğe yaklaşımlarına dair veriler anket, katılımcı gözlem ve derinlemesine görüşme teknikleriyle elde edilmiştir.

Ele alınan örnekte bu haber ağının katılımcılarının Gezi süreci öncesi habercilik deneyimleri az olan, genç, yüksek eğitilmiş ve dijital medya okuryazarlığı yüksek bir kitle oldukları ortaya çıkmıştır. *Dokuz8haber*'i oluşturan katılımcıların haber üretim sürecinde yeni medya ortamlarının kullanılmasına açık ve bu konuda becerikli oldukları gözlemlenmiştir. Yeni medya haberin toplanması ve dağıtımı konusunda, özellikle anaakım medyanın baskılandığı dönemlerde yurttaş medyasının devreye girebilmesini kolaylaştırmakta, yeni fırsatlar sunmaktadır.

Ancak incelenen örneğin bileşenleri arasında hem “ikinci tür” yurttaş gazetecisi olarak haberin üretim ve sürecini dönüştürmeyi hedefleyen, anaakıma alternatif oluşturmak isteyen, hem kendisini profesyonel gazeteciliğin kodlarını öğrenerek geliştirerek, yaptığı haber ve videoların, belki de bir gün anaakımda yayınlanmasının hayallerini kuran “birinci tür” yurttaş gazeteciler bulunmaktadır. Öte yandan katılımcıların yarısı kendisini yurttaş gazeteci olarak değil, aktivist olarak tanımlamaktadır. *Dokuz8haber*'in en büyük imtihanı bu farklı grup ve yaklaşımları bir çatı altında bir araya getirmek olmuştur. Gözlemler ve anket sonuçlarından elde edilen bulgular, son beş yıl içinde Türkiye’de yeşeren yurttaş gazeteciliği mecralarını oluşturan eyleyenler açısından “yurttaş gazeteci kimdir? aktivistten ne farkı vardır? yurttaş haberciliğinin geleneksel habercilikten organizasyon ve içerik açısından farkı ne olmalıdır? yurttaş gazeteciliği sadece direniş haberciliği mi olmalıdır?” üzerine bir uzlaşmanın sağlanamadığını göstermektedir.

Dokuz8haber'in incelendiği dönemde, kurulması hedeflenen organizasyon yapısı ve haber üretim sürecinin *IndyMedia* örneğine benzeyen, aktivistlerin içerik üretimine doğrudan katıldığı ve erişimin “açık yayıncılık” üzerine kurulu olduğu, bir yapıdan editöryel kararların geleneksel haber merkezlerine benzer bir yapı çerçevesinde alındığı türden bir oluşuma doğru evrildiği gözlemlenmiştir. *Dokuz8haber* haberin toplama sürecinde Atton’ın (2007) belirttiği gibi “halkın içinden yapılan habercilik” ve “aktivistlerin haberci olduğu haberin radikal üretimi” anlayışını benimsemektedir. Ancak haberin dağıtım aşamasına gelindiği zaman *Oh My News*'te görülen “redaksiyon” ve editöryel kararların işlediği yapıya uygun biçimde çalıştığı gözlemlenmiştir.

İlk bakışta çelişkili gibi görünen bu durum öncelikle *Dokuz8haber*'in kendisini “yurttaş haberciliğinin dinamizmiyle gazeteciliğin birikimini buluşturan” bir mecra olarak tanımladığı için çelişkili değildir. İkinci olarak da, benzer bir işleyişin *IndyMedia*

gibi aktivizm kökenli yurttaş gazetecilik oluşumlarında da görüldüğü benzer entografik çalışmalarla tespit edilmiştir. Platon ve Deuze (2003) tarafından *IndyMedia* üzerine yürütülen çalışmada işaret edildiği gibi, açık yayıncılığın pratikte anaakım haber medyası ile, özellikle editöryel kararların alınması süreci bakımından, göz ardı edilemeyecek benzerlikleri olduğunu tespit edilmiştir. Yeni medyanın haberin toplanması ve dağıtımı açısından etkin biçimde kullandığı görülen *Dokuz8haber*'in, haberin "işlenme" sürecinde anaakım medyayla benzerlikle gösterdiği görülmektedir.

Atton (2003) ele aldığı üç tip alternatif medya modelinden birincisinde editörler, muhabirler, redaksiyon ve teknik birimler olmak üzere ana akım medyaya benzer bir yapıdan, ikinci örgütlenme modelindeyse kişilerin yayımlar üzerinde eşit kontrole sahip olduğu ve editöryel kararların birlikte alındığı bir yapıdan söz eder. Bu açıdan, *Dokuz8haber* haber ana akım anlayışın dışına çıkarmak, ona bir alternatif oluşturmak adına koyulan hedefleri ve bu yolda harcanan emek açısından önemli bir "alternatif medya"⁸ denemesi olarak görülmelidir.

Dokuz8haber üzerine yapılan bu etnografik çalışma bu tür platformların incelenmesi için yapılmış ilk çalışmalardan biridir. Bu çalışmada Aralık 2014'e kadar olan süreçte yapılan gözlem ve anket sonuçlarına yer verilmiştir. Oysa *Dokuz8haber* bu tarihten sonra da çalışmaya devam ettiğinden araştırmanın bulguları üzerinden çevrimiçi yurttaş gazeteciliğinin haber üretimine getirdiği yenilik, olanak ve sınırlıklar açısından kesin bir hükme varıp genelleme yapmak doğru olmayacaktır. Bu alandaki hem ulusal hem uluslararası literatüre katkı yapılabilmesi için çevrimiçi yurttaş gazeteciliği deneyimlerine eğilen niteliksel ve niceliksel yöntemlerle zenginleştirilmiş yeni araştırmaların yapılması gerekmektedir.

Kaynaklar

Atkinson, J. D. (2010). *Alternative Media and Politics of Resistance: A communication perspective*. New York: Peter Lang.

Atton, C. (2001). *Alternative Media*. London: Sage.

Atton, C. (2007). *Alternative Media in Practice*. İçinde K. Coyer, T. Dowmunt ve Alan Fountain (Der.), *The Alternative Media Handbook*. (ss.59-66). New York: Routledge.

Atton, C. (2003). *Organization and Production in Alternative Media*. içinde S. Cottle (Der.), *Media Organization and Production*. (ss.41-55). London: Sage.

Coyer, K. (2005). *If it Leads it Bleeds: The Participatory Newsmaking of the Independent Media Center*. içinde N. Stammers ve M. Shaw (Der.), *Global Activism, Global Media*. (ss.165-178). Ann Harbor, MI: Pluto Press.

Cramer, J. A ve Devitt, M. (2004). *Ethnographic Journalism*. içinde H. S Iorio (Der.), *Qualitative Research in Journalism Taking: It to the Streets*. (ss.121-136). Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.

Downing, J. (2001). *Radical Media: Rebellious Communication and Social Movements*. London:Sage.

⁸ Bakınız Atkinson (2010).

Haas, T. (2006). Research Note: Alternative Media Public Journalism and the Pursuit of Democratization. *Journalism Studies*, 5 (1), 115-121.

Junger, R. (2011). An Alternative to ‘ Fortress Journalism ’? Historical and Legal Precedents for Citizen Journalism and Crowdsourcing in the United States. içinde A. Charles ve G. Stewart (Der.), *The end of journalism: news in the twenty-first century*.(ss.74-86). Oxford: Peter Lang.

Kim, Y. ve Lowrey, W. (2015). Who are citizen journalists in the Social Media Environment?: Personal and Social determinants of citizen journalism activities. *Digital Journalism*, 3 (2), 298-314.

Kutlu Ö. T. ve Bekiroğlu, O. (2010). Türkiye’de Yurttaş Gazeteciliği Bağlamında İnternet Haberciliği: Bianet Örneğinde Kentsel Dönüşüm Projesiyle İlgili Haberlerin Analizi, *Selçuk İletişim*, 6 (2), 254-269.

Linder, M. A., Connell, E. ve Meyer, E. (2015) Professional Journalists in ‘ citizen ’ journalism. *Information & Society*. DOI: 10.1080/1369118X.2015.1012530

Lister, M. (2003). *New Media: A critical introduction*. London: Routledge.

MacNamara, Jim. (2010). *The 21st century media (r)evolution: Emergent communication practices*. New York: Peter Lang.

Nip, Y.M. J. (2007). Exploring the Second Phase of Public Journalism. *Journalism Studies*, 7 (2), 212-236.

Platon, S. ve Deuze, M. (2003). Indymedia Journalism: A Radical Way of Making, Selecting and Sharing News?. *Journalism* , 4 (3), 336-355.

Quinn, S ve Lambie, S (2008). *Online Newsgathering: Research and Reporting for Journalism*. Burlington: Elsevier.

Şener,G. (2014). Gezi Hareketinde Dijital Direniş Taktikleri. İçinde S. Çoban (Ed.) *Direnişin @ Hali*. 30-33. <http://interaktivist.org/wp-content/uploads/Direnisin@Hali2.pdf>. Erişim Tarihi: 6.1.2015

Stanfield II, H. J (1998) . ‘ Ethnic Modelling in Qualitative Research ’ içinde N.K. Denzin and Y. S Lincoln (Der.) *The Lanscape of Qualitative Research: Theories and Issues* (ss.333-357). London: Sage.

Stewart, G. ve Charles, A.(2011). *The End of Journalism: News in the Twenty-First Century*. New York: Peter Lang.

Tomaiuolo, N. (2012). *The Information Professional’s Guide to User-Generated Content*. Information Today: New Jersey.

Tunç, A (2014). Can Pomegranates replaces penguins? Social Media and the Rise of Citizen Journalism in Turkey. https://freedomhouse.org/report/struggle-turkeys-internet/can-pomegranates-replace-penguins-social-media-and-rise-citizen#.VNUCQfmsU_M. Erişim Tarihi: 6.1.2015.

Uzun, R. (2006). Gazetecilikte Yeni Bir Yönelim: Yurttaş Gazeteciliği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 633-656.

Yanardağoğlu, E. (2013). Elusive Citizenship: Media, Minorities and Freedom of Communication in Turkey in the last decade. *İletişim*, 19 (2), 87-102.

Yeğen, C. (2015). Yurttaş Gazeteciliği Yapan Alternatif Medya Kuruluşu Örneklerinden Hareketle Gazeteciliğin Geleceği Üzerine Bir İnceleme. içinde S. E Karakulakoğlu ve Ö. Uğurlu (Der.). *İletişim Çalışmalarında Dijital Yaklaşımlar: Twitter* (ss.183-224). Ankara: Heretik.

Özet

Yeni Medya ve Kullanıcı Türevli İçerik: *Dokuz8haber* Sitesi Örneğinde Yurttaş Gazeteciliği Üzerine Etnografik Bir İnceleme

Bu makalede Türkiye’de son yıllarda sayıları giderek artan kullanıcı türevli haber içeriklerini barındıran dijital platformlar bir örnek olay analizi çerçevesinde incelenmektedir. Yeni medya ortamının sunduğu olanakları değerlendiren yurttaş gazetecilerin bir araya gelmesiyle oluşan *Dokuz8haber* isimli bir dijital ajans ağının kuruluş ve organizasyon yapısının ele alındığı bu çalışmada, ağa katılanların motivasyonları, gazetecilik ve yurttaş gazeteciliğe yaklaşımları anket, katılımcı gözlem ve görüşme teknikleriyle elde edilen veriler çerçevesinde tartışılmaktadır. Çalışmada Türkiye’de özellikle son beş yıldır daha görünür bir şekilde faaliyette olan yurttaş gazeteciliği için yeni medyanın kullanılması, takip edilmesi ve yapılan haber üretiminin bir parçası haline getirilmesinin görece kolay olduğu gözlemlenmektedir. Ancak, eyleyenler düzeyinde henüz yurttaş gazeteciliğinin içerik üretimi açısından nasıl bir yol ve yöntem izlenmesi konusunda bir uzlaşmaya varılmamış olması söz konusudur. Örnek olay analizinde görüldüğü üzere haber yapmak, video veya fotoğraf çekmek bir aktif yurttaşlık edimi ve sorumluluğu olarak görülürken, kurumsallaşmış medya organları ile yurttaş gazeteciliğinin birbiriyle olan ilişkisi varsayılanın aksine birbirini dışlamamaktadır. Bu konuda yapılmış ilk etnografik çalışmalardan biri olan bu araştırmanın sınırlılıklarından dolayı yurttaş gazeteciliği konusundaki çalışmalar yeni niteliksel ve niceliksel araştırmalarla desteklenmelidir.

Anahtar Sözcükler: Yeni medya, yurttaş gazeteciliği, kullanıcı türevli içerik, aktivizm,

Abstract

New Media and User Generated Content: An ethnographic analysis of citizen journalism taking *Dokuz8haber* news site as an example

This paper offers an analysis of a case study of digital platforms which involve user generated content in Turkey. A digital news agency, *Dokuz8haber*, which was formed by coming together of various citizen journalism initiatives via the use of new media. This study focuses on the organisational structure of the new agency, and the motivations of those who join the initiative though data collected through a questionnaire, participant observation and interviews. One of the main findings of the study is that citizen journalism platforms find it easier to appropriate new technologies as part of their news production process, however, there is no agreement in terms of the methods that needs to be employed for content creation and production in citizen journalism. The case study also reveals that news gathering, video and photography production is considered to be an active act of citizenship and the relationship between mainstream media and citizen journalism does not necessarily exclude each other’s practices.

Keywords: New media, citizen journalism, user generated content, activism